

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN ÉS ÉRVELÉSTECHNIKA

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével

Készítette: Mittelholcz Iván

Szakmai felelős: Mittelholcz Iván

2011. február

TUDOMÁNYOS MÓDSZERTAN ÉS ÉRVELÉSTECHNIKA

Sillabusz

Szeminárium

A tantárgy oktatásának célja

A tantárgy célja kettős. Egyrészt a közgazdaságtan tudományos jellegével, másrészt a közgazdasági ismeretek általános rendszerezési és kommunikációs technikáival kívánunk foglalkozni a kurzus során. A közgazdaságtan és általában a tudományos elméletek sajátosságainak vizsgálata, különös tekintettel a tudományok fejlődésével kapcsolatos nézetekre, megalapozza a közgazdasági elméletek történeti szempontú tanulmányozását – amelyet a következő félévben kezdenek meg a hallgatók –, valamint lehetőséget ad tudományos módszerek problémáinak és erősségeinek szisztematikus vizsgálatára. Az ismeretek rendszerezési és kommunikációs képességének fejlesztése pedig szoros kapcsolatban áll a tudományos érvelések megértésével és elemzésével. A második célnak megfelelően tehát ezen érvelések értékeléséhez, kritikai vizsgálatához és produkciójához szükséges eszközökkel, módszerekkel kívánjuk ellátni a hallgatókat, amelyeket közgazdasági ismeretek írott formájú, vagy szóbeli közlésekor, illetve vitahelyzetekben is sikerrel alkalmazhat. A téma absztrakt jellege miatt sok példával és gyakorlatias feladatokkal kívánjuk a kurzust kiegészíteni, amely az elméleti ismeretek elsajátítását segíti.

A tantárgy tartalma

A kurzus az oktatási céljainak megfelelően két viszonylag jól elkülöníthető részre tagolódik. Az előadásokon döntően a tudományelméleti problémákat, a szemináriumokon pedig leginkább az érveléstechnika-logika fontosabb témaköreit tanulmányozzuk és alkalmazzuk.

Tudományelméleti problémák tárgyalása tematikusan történik. Rövid bevezetés és az alapfogalmak tisztázása, valamint az alapproblémák felvillantása után a tudományos elméletek jellegzetességeivel, a vizsgálat tárgyával való kapcsolatával foglalkozunk. Mindezek után az elméletek finomszerkezetét, alapkategóriáit és céljait vesszük górcső alá. A tudományos törvényszerűségek ellenőrzésével és elvetésével kapcsolatos nézetek tárgyalása után térünk át a különböző tudományfilozófiai iskolák tudományfejlődéssel és demarkációval kapcsolatos nézeteinek tárgyalására.

A kurzus első részében az érvelések szerkezetének feltárásával, valamint a kijelentések és predikátumok formális logikájának szisztematikus tárgyalásával foglalkozunk. Az érvelés-

technikai eszköztár ismertetését a vitaszituációs, logikai és pragmatikai alapfogalmak bevezetésével kezdjük. Mindezt követi az informális logikai és egyéb érveléstechnikai eszközök ismertetése és alkalmazása. Az ismeretek elsajátítását gyakorlati elemzési feladatokkal és vitaszituációs gyakorlatokkal kívánjuk segíteni.

Kötelező irodalom:

- Margitay, Tihamér. 2004. Az érvelés mestersége. Budapest: Typotex.
- Ruzsa, Imre–Máté, András. 1997. Bevezetés a modern logikába. Budapest: Osiris (Bevezetés, valamint 1.0-1.4.1 fejezetek)

Tematika heti bontásban:

1. hét:

- Bevezetés. Mi mire jó a logika? Logika meghatározása. Premissák és konklúziók. A logika fajtái és rövid története.

2. hét:

Nulladrendű logika 1.: Mondatfunktorok megadása. Igazságfüggvények és zárójelezési szabályok.

3. hét:

- Nulladrendű logika 2.: De Morgan azonosságok 1., következtetések nulladrendű logikában, következményreláció, analitikus táblázatok.

4. hét:

- Nulladrendű logika 3. De Morgan azonosságok 2., kondicionális átalakítása, bikondicionális átalakítása.

5. hét:

- Elsőrendű logika 1.: Predikátumok, nevek, nyitott mondatok, változók. Interpretáció elsőrendű logikában.

6. hét:

- Elsőrendű logika 2.: Kvantifikációelmélet. Következtetések elsőrendű logikában. Venn-diagramok módszere. Azonosságreláció.

7. hét:

- Elsőrendű logika 3.: Következtetések ellenőrzése. Az analitikus táblázat módszerének kiterjesztése. Deskripciók.

8. hét:

- Elsőrendű nyelvek (nulladrendű nyelvek). Szemantika és szintaxis.

9. hét:

- Logika és matematika viszonya. Peano-aritmetika, nem-teljességi tételek, logikai paradoxonok.

10. hét:

- Természetes nyelvek. Beszédaktusok, pragmatika. A vita természetrajza. A meggyőzés pszichológiai aspektusai. Információfeldolgozási korlátok.

11. hét:

- Érvelések rekonstrukciója. Érvelési térképek készítése, az érveléstechnikai jóindulat elve. A relevancia és irrelevancia kérdése.

12. hét:

- Induktív érvelések. Az informális logika eszközei: statisztika, analógia, okság.

13. hét:

- Tipikus érvelési hibák. Kérdések és válaszok érvelésekben.

13. hét:

- *Előadás:* Működésben a tudomány. A tudomány, mint emberi tevékenység. Tudomány és technikai fejlődés viszonya. Kritikai irányzatok és a „science studies”. A ‘tudományháború’. A jelen kor tudománya. A tudomány intézményrendszere, kutatóintézetek, publikációs csatornák, tudománypolitika és tudományos kommunikáció. Áttekintés.
- *Szeminárium:* Videó elemzési gyakorlat. Összefoglalás.